

Vylučování štěpných produktů globinových aduktů *N,N*-dimethylformamidu v lidské moči: experimentální objasnění zdánlivé kinetické anomálie

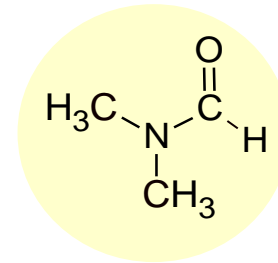

Mráz J., Hanzlíková I., Dušková Š.

*Centrum hygieny práce a pracovního lékařství
Státní zdravotní ústav, Praha*

N,N-Dimethylformamid (DMF)

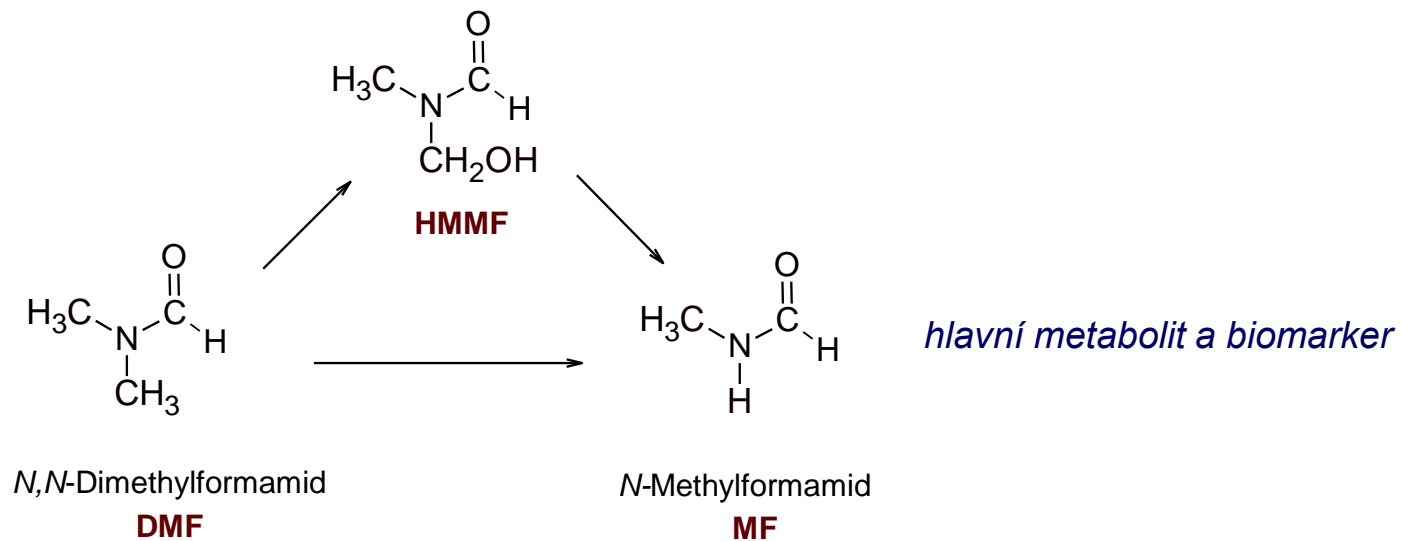

- významné průmyslové rozpouštědlo, mísitelné s vodou i většinou organických rozpouštědel
- využíván hlavně při výrobě polyurethanů
- způsobuje různé zdravotní potíže (hepatotoxicita, toxicita pro reprodukci, Antabusový efekt)
- podezřelý z karcinogenity (IARC: 2A)
- snadno vstřebáván do organismu vdechováním i pokožkou →

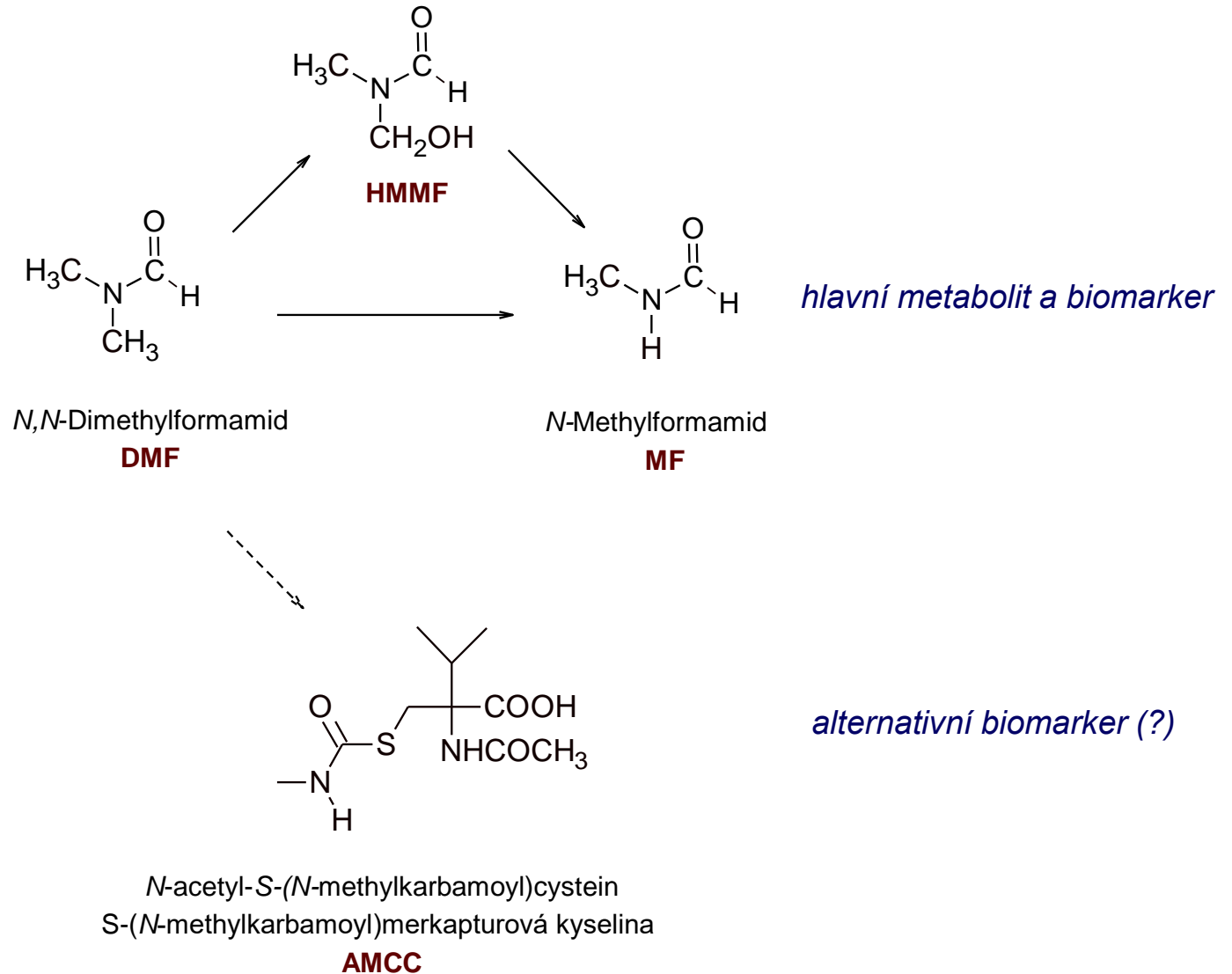
Pro hodnocení profesionálních expozic DMF je biologické monitorování (biologické expoziční testy, BET) vhodnější než analýza pracovního ovzduší.

V naší laboratoři využíváme DMF i jako modelovou sloučeninu pro výzkum nových možností biologického monitorování.

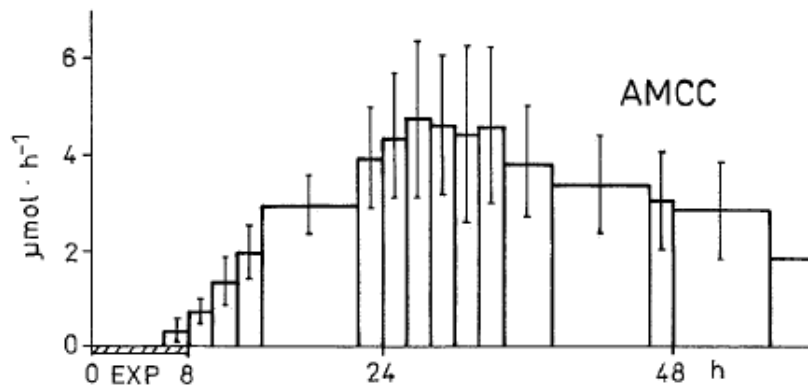
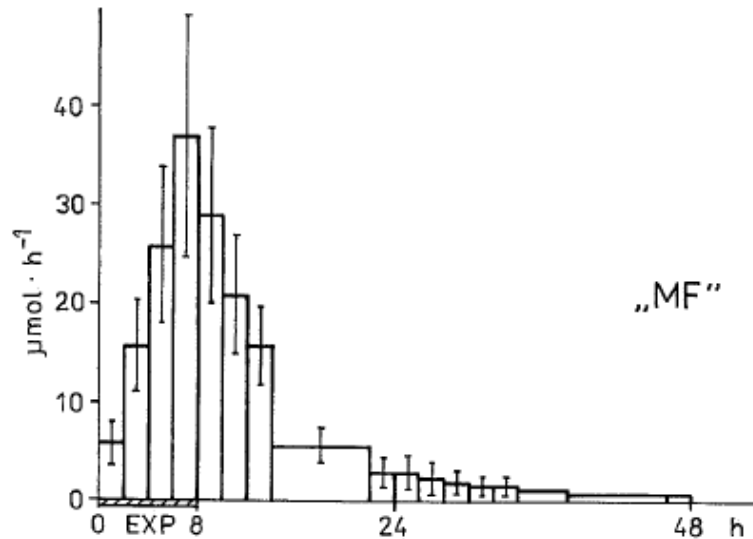
Primární metabolické přeměny DMF (I)

Primární metabolické přeměny DMF (II)

Vylučování MF a AMCC u člověka po 8-h inhalační expozici DMF (30 mg/m³ = 1×PEL)

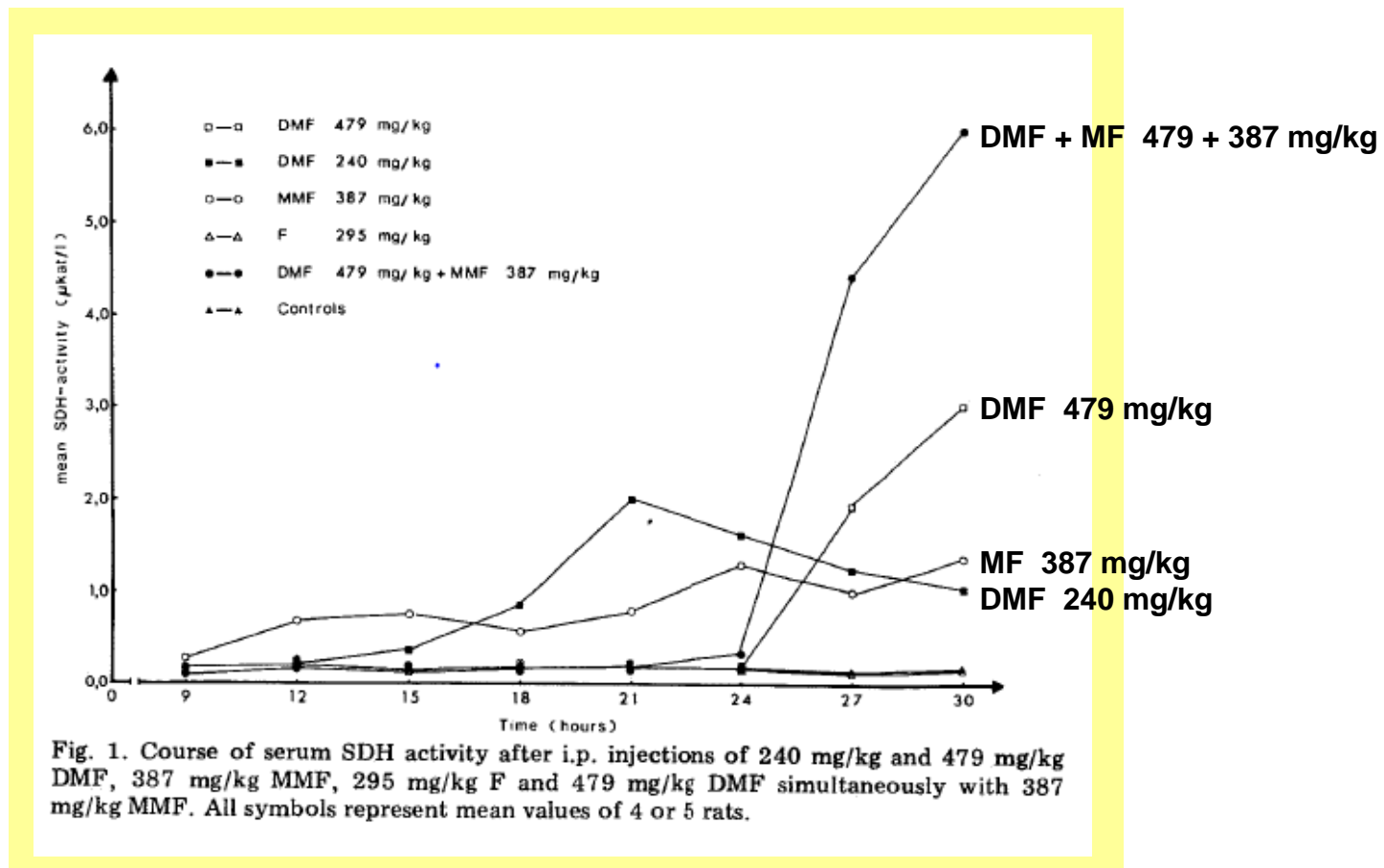
- zpožděný nástup vylučování (6-8 h od začátku expozice)
- dlouhý poločas vylučování $t_{1/2}$ po expozici DMF: 24 h (po podání AMCC: 1 h)

Vylučování AMCC po ip. podání DMF potkanům :

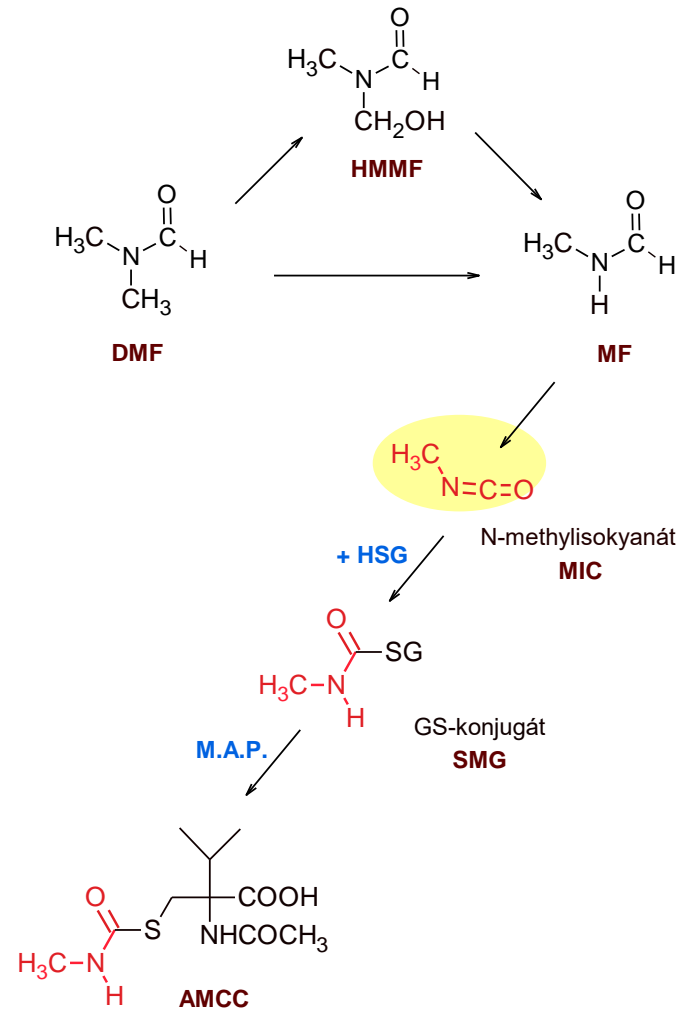
- po podání větších dávek DMF začátek vylučování později než u malých dávek
- po podání DMF ≥ 500 mg/kg začátek vylučování AMCC za ≥ 24 h

Hladina SDH v séru (ukazatel hepatotoxicity) po ip. podání MF a DMF potkanům:

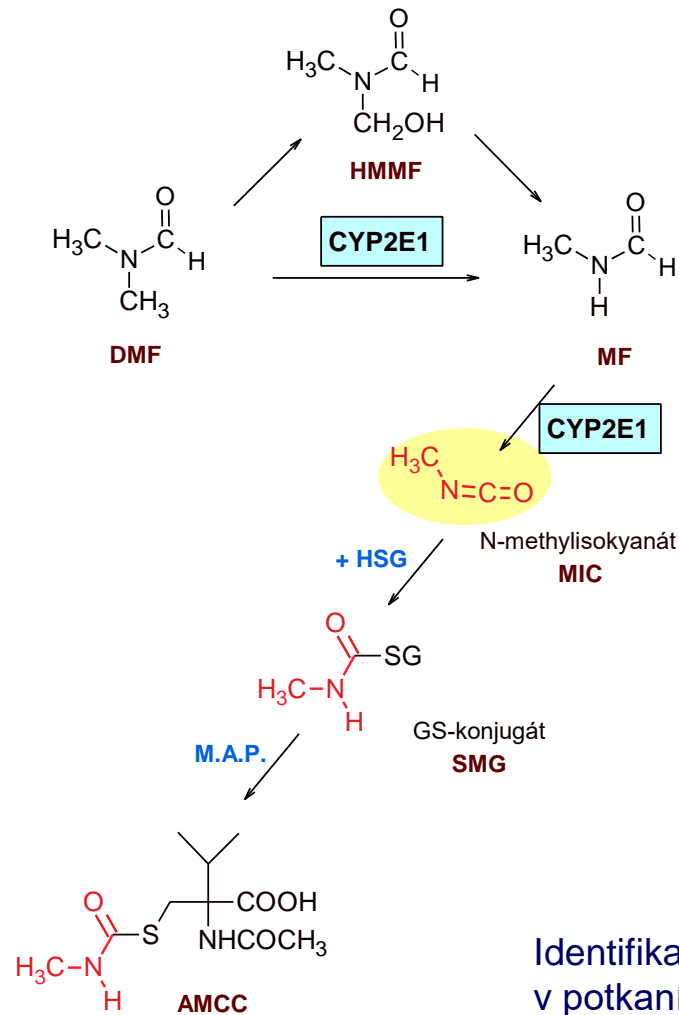
- u DMF později než u MF, u DMF po větší dávce později než po menší dávce

Metabolická dráha od DMF k AMCC

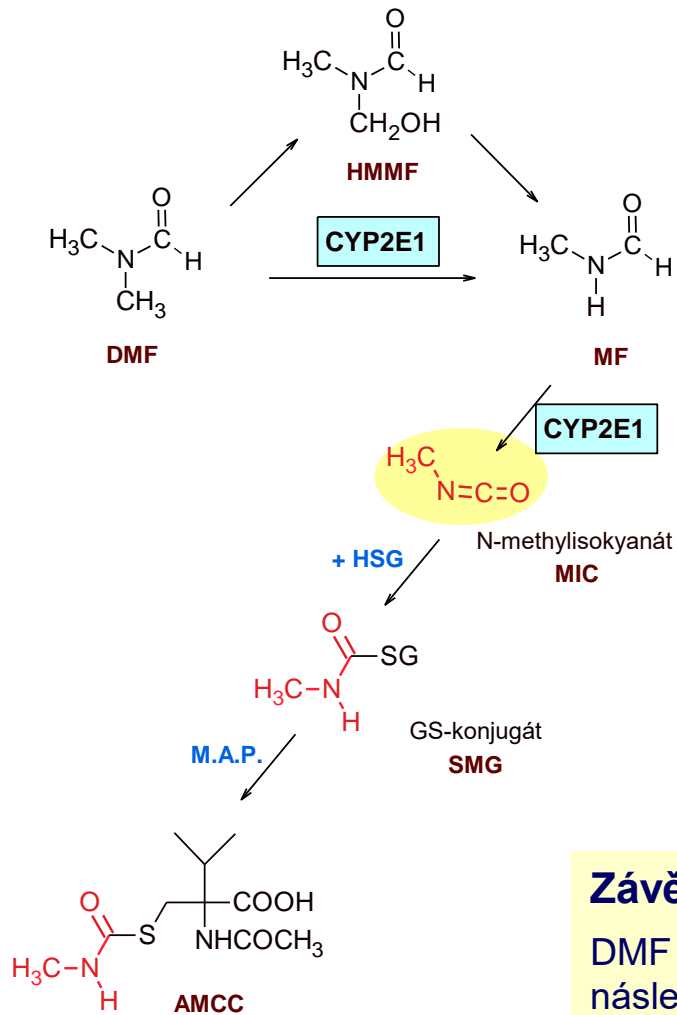
Metabolická dráha od DMF k AMCC - biochemie

Identifikace izozymů cytochromu P450 provedena v potkaních a lidských jaterních mikrosomech

Studium enzymové kinetiky dílčích reakcí metabolismu DMF

Kinetické parametry enzymových reakcí, studované na potkaních jaterních mikrosomech

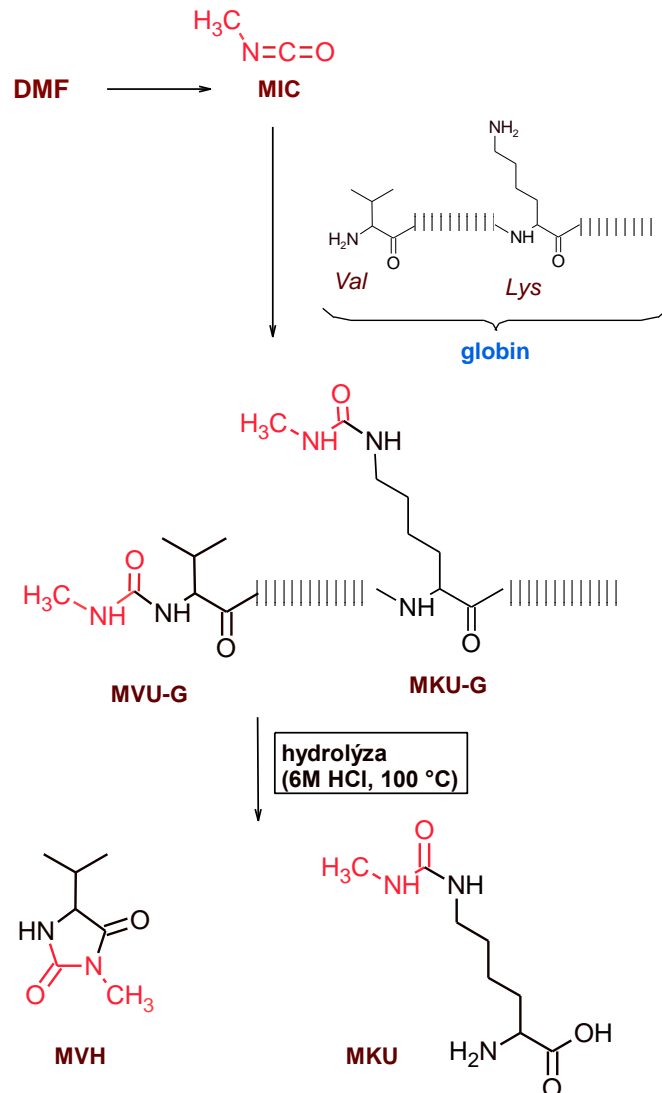
Reakce	K_m (mM)	V_{max} (nmol/mg prot x min)
DMF → MF	0.20	0.54
MF → SMG	4.44	0.34
HMMF → SMG	2.52	0.02

Čím nižší hodnota K_m , tím silnější afinita substrátu k enzymu.

Závěr:

DMF efektivně inhibuje přeměnu MF (HMMF) na MIC a tedy následnou tvorbu dalších metabolitů a projevy hepatotoxicity. Čím větší dávka DMF, tím delší prodleva.

Tvorba aduktů DMF s globinem

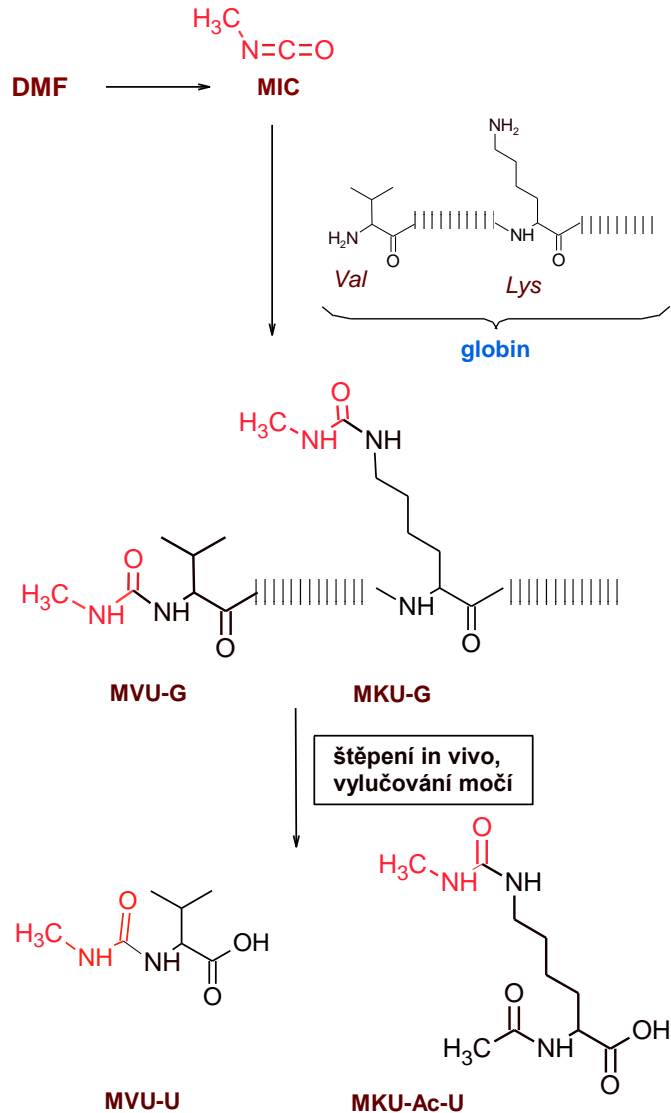

Mráz et al. 2002, 2004, 2006

Adukty s globinem jako biomarkery expozice

- Dlouhodobá persistence v organismu po celou dobu života erythrocytů (u člověka ca. 125 dní)
- Dostupnost globinu v dostatečném množství (140 mg/ml krve)
- Zavedené analytické postupy
- Doporučené pro hodnocení expozice na pracovištích (biologické limity, BET)
- Zakotveno v legislativě

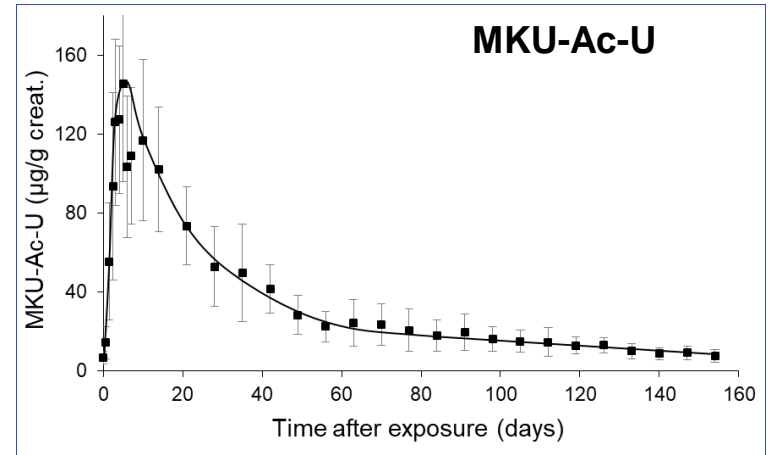
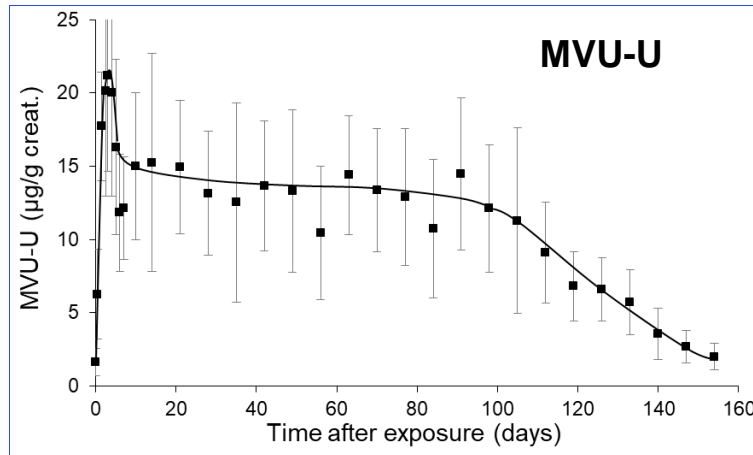
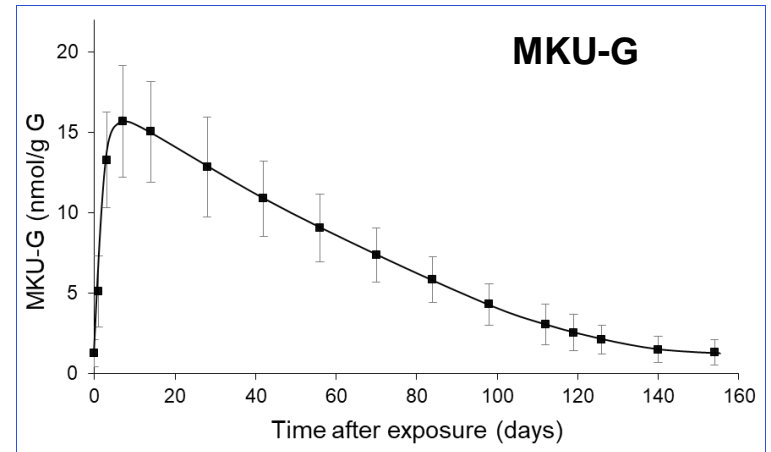
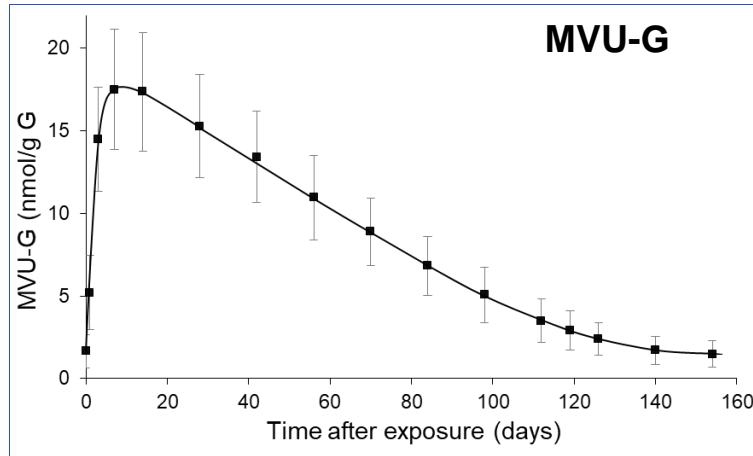
Štěpné produkty globinových aduktů DMF

Kompartimentový toxikokinetický model pro vznik a odbourávání aduktů s globinem a jejich štěpných produktů

- Životnost aduktů s globinem je dána dobou života erythrocytů (u člověka 120 d)
- Erythrocyty stejného stáří označujeme za kompartmenty. Populace všech erythrocytů v krvi je tedy rozdělena na 120 kompartmentů
- Hladina aduktů v krvi odráží průměrnou kumulativní zátěž všech kompartmentů
- Štěpné produkty se z aduktů uvolňují až po ukončení života nejstarších kompartmentů
- Hladina štěpných produktů v moči odráží kumulativní zátěž nejstaršího kompartmentu

Kinetika globinových aduktů DMF a jejich štěpných produktů v moči člověka po požití 500 mg DMF

Překvapivé pozorování:

časné vylučování štěpných produktů velmi krátce po expozici

Jak vysvětlit časně vylučování štěpných produktů MVU-U a MKU-Ac-U velmi krátce po expozici ?

(během prvního dne vyloučeno větší množství štěpných produktů, než kolik mohlo vzniknout výchozích aduktů MVU-G a MKU-G)

Hypotéza 1

Jen část vyloučených MVU-U a MKU-Ac-U jsou opravdu štěpnými produkty globinových aduktů, zbytek vzniká jiným způsobem.

Hypotéza 2

MVU-U a MKU-Ac-U vznikají též reakcí MIC s volnými aminokyselinami Val a Lys přítomnými v plasmě. *(Ale jak to prokázat...?)*

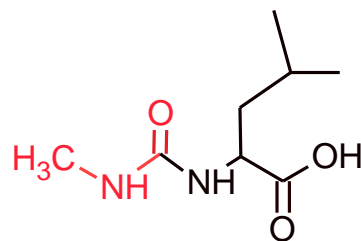
Hypotéza 3

Jestliže s MIC reagují volné Val a Lys v plasmě, pak by měly reagovat a tedy poskytovat analogické MIC-produkty i ostatní aminokyseliny v plasmě.

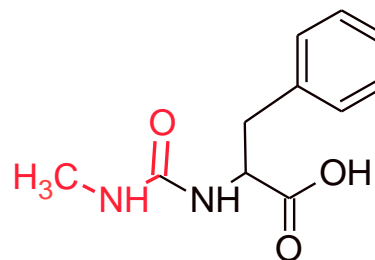
Řešení

Byly připraveny a hledány v moči produkty reakce MIC s aminokyselinami Leu a Phe („indikátorové produkty“).

„indikátorové produkty“

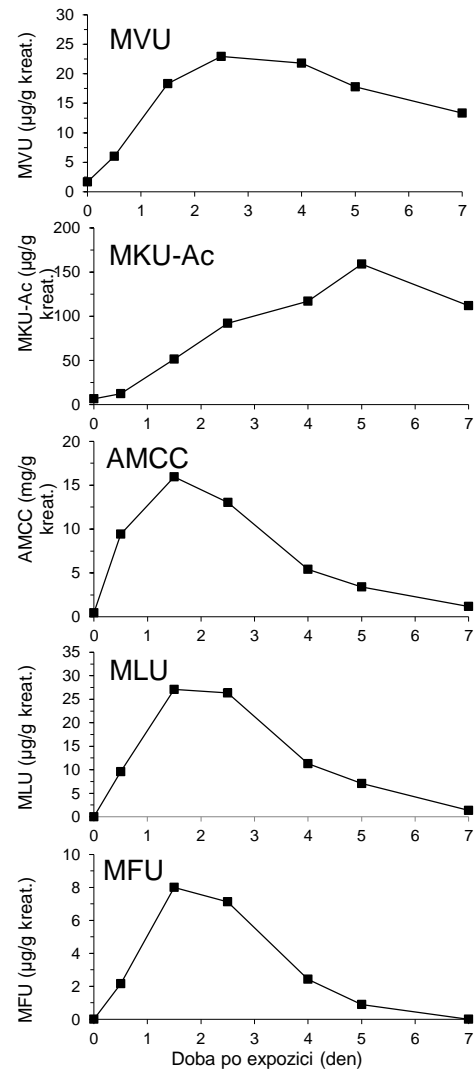
MIC-Leu
MLU

MIC-Phe
MFU

Vylučování štěpných a indikátorových produktů v moči (člověk, po požití 500 mg DMF)

0-7 d

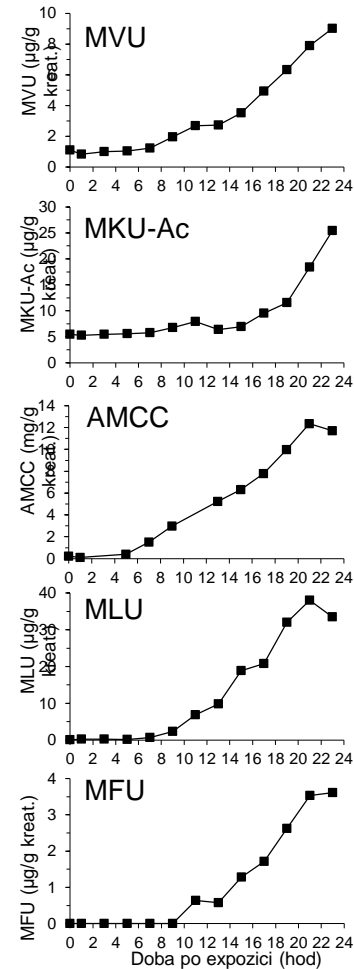
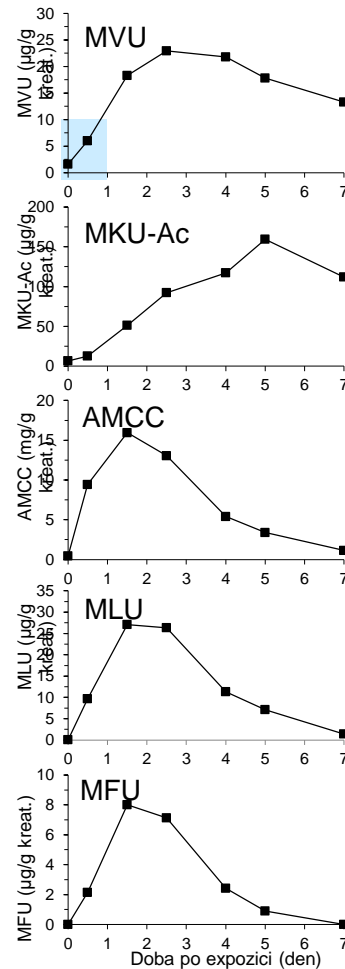

Vylučování štěpných a indikátorových produktů v moči (člověk, po požití 500 mg DMF)

0-7 d

zoom

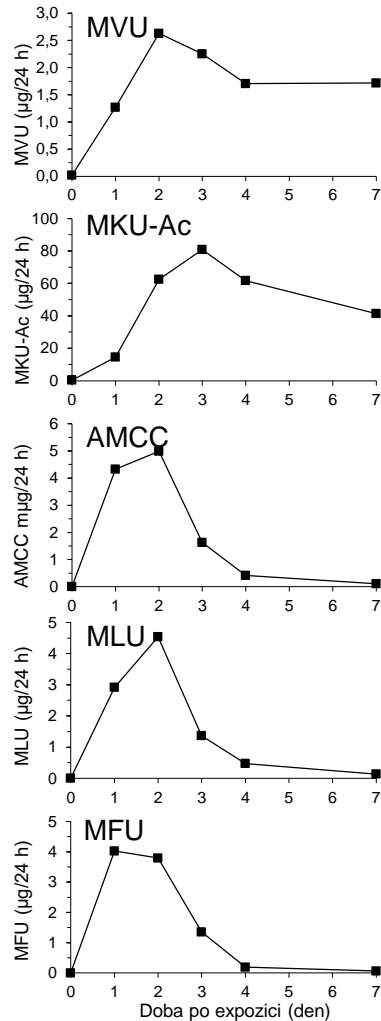
0-24 h

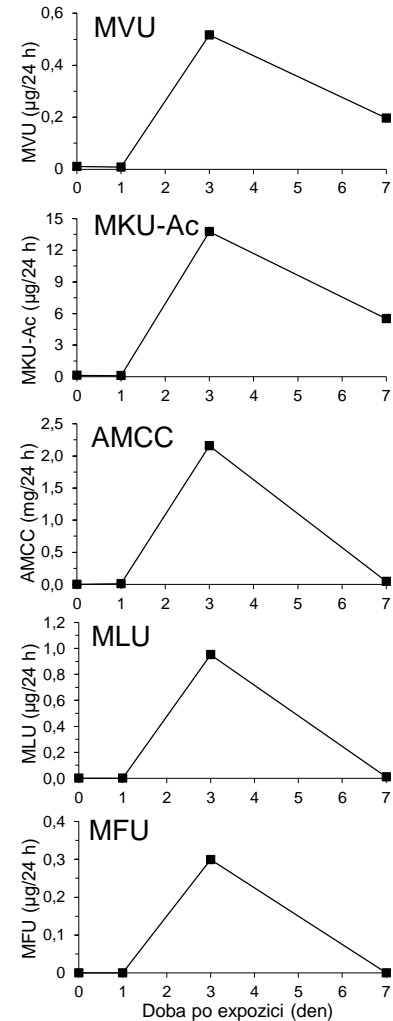

Vylučování štěpných a indikátorových produktů v moči

potkan
(ip. podání MF, 500 mg/kg)

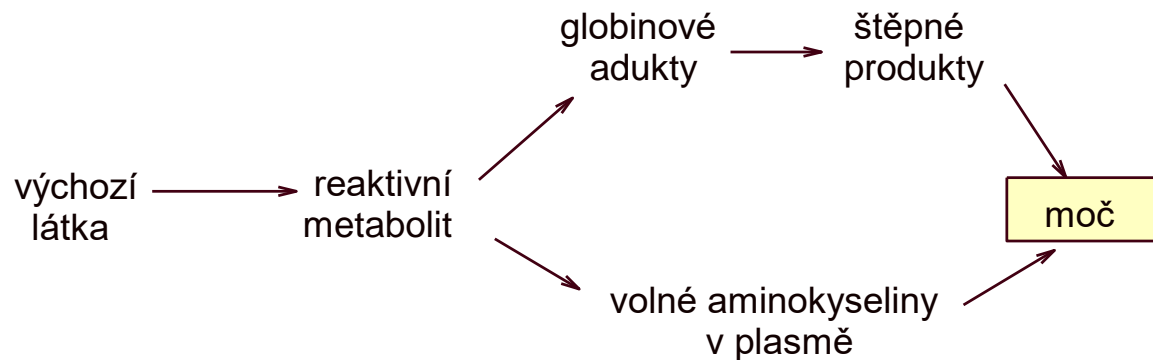
potkan
(ip. podání DMF, 500 mg/kg)

Závěr:

Část z celkového množství látek považovaných za štěpné produkty globinových aduktů (DMF) v moči vzniká i přímou reakcí reaktivního metabolitu s volnými aminokyselinami v plasmě.

Zřejmě vždy přitom vzniká a vylučuje se močí i řada analogických produktů s ostatními aminokyselinami.

Poděkování

**Ministerstvu zdravotnictví ČR
za institucionální podporu**

Státní zdravotní ústav (SZÚ), IN 75010330